

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2021

YEARBOOK

2021

ГОДИНА 12
БРОЈ 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2021
YEARBOOK
2021

ГОДИНА 12
БР. 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

- проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева,
виш лектор м-р Снежана Кирова, доц. д-р Наталија Поп-Зариева,
доц. д-р Надица Негривска, виш лектор д-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Кире Зафиров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strossmaier, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,

Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD,

lecturer Snezana Kirova, MA, Ass. Prof. Natalija Pop-Zarieva, PhD,

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Kire Zafirov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Посвета

Професор д-р Снежана Веновска-Антевска (1959 – 2020) 9

Јазик

Лилјана Јовановска

ОБИДИТЕ ЗА КОДИФИКАЦИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
ВО XIX ВЕК

Liljana Jovanovska

ATTEMPTS FOR CODIFICATION OF THE MACEDONIAN
LANGUAGE IN THE NINETEENTH CENTURY 15

Надица Негриевска, Весна Коцева

ПРЕДЛОШКИ КОНСТРУКЦИИ ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ
СТАТИЧНА ПОЛОЖБА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И
НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska, Vesna Kocева

PREPOSITIONAL CONSTRUCTIONS WITH
STATIC SPATIAL MEANING IN THE ITALIAN LANGUAGE
AND THEIR EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 29

Марија Соколова

РАЗЛИКУВАЊЕ НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ
СОСЕДСКИ | СОСЕДНИ И КОМУНИКАТИВНО | КОМУНИКАЦИСКО

Marija Sokolova

DIFFERENCE BETWEEN PARONIMIC COUPLES
NEIGHBORLY | NEIGHBORING AND
COMMUNICATIVE | COMMUNICATION(S) 41

Весна Коцева, Надица Негриевска

СЕМАНТИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО
ЖАРГОНСКИОТ ИЗРАЗ НА МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева, Nadica Negrievska

SEMANTIC EXPRESSIONS IN THE YOUTH SPEECH IN ITALY 51

Ивана Котева, Махмут Челик

ВЕШНИЦИ И СПИСАНИЈА НА ТУРСКИ ЈАЗИК ОД
МАКЕДОНСКОТО ПОДНЕБЈЕ

Ivana Koteva, Mahmut Chelik

NEWSPAPERS AND MAGAZINES IN TURKISH LANGUAGE
FROM THE MACEDONIAN REGION 65

Весна Коцева

КАРАКТЕРИСТИКИ И ФУНКЦИИ НА ГОВОРОТ НА
МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева

CHARACTERISTICS AND FUNCTIONS OF
THE YOUTH SPEECH IN ITALY 75

Марија Леонтиќ, Деспина Минова ГОВОРНИОТ ЧИН ОДБИВАЊЕ НА ПОКАНА КАЈ СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ Marija Leontik, Despina Minova THE SPEECH ACT REFUSING AN INVITATION OF STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATUR.....	87
---	----

Јазикот во политиката

Викторија Саздова, Билјана Ивановска ЗБОРОВНАТА ГРУПА ИМЕНКИ СО ЕМОЦИОНАЛЕН ПРИЗНАК ВО ТЕКСТОВИ ОД ОБЛАСТА НА ПОЛИТИКАТА Viktorija Sazdova, Biljana Ivanovska WORD CLASS OF NOUNS WITH EMOTIONAL FEATURE IN POLITICAL TEXTS	99
--	----

Дејан Маролов, Страшко Стојановски ПРИДАВКАТА „МАКЕДОНСКИ“ ВО ДОГОВОРИТЕ СО БУГАРИЈА (2017 ГОД.) И СО ГРЦИЈА (2018 ГОД.) Dejan Marolov, Strashko Stojanovski THE ADJECTIVE “MACEDONIAN” IN THE AGREEMENTS WITH BULGARIA FROM (2017) AND GREECE (2018)	107
--	-----

Терминологија и преведување

Светлана Јакимовска ОСВРТ КОН МАКЕДОНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА Svetlana Jakimovska MACEDONIAN TERMINOLOGY REVIEW.....	117
--	-----

Луција Видеска ЗА ПРЕВОДОТ НА АНТРОПОНИМИТЕ, ТОПОНИМИТЕ И ТИТУЛИТЕ ВО СЕРИЈАТА „ИГРА НА ТРОНОВИ“ Lucija Videska TRANSLATION OF ANTHROPONYMS, TOPONYMS AND TITLES IN THE TV SERIES “GAME OF THRONES”	129
--	-----

Книжевност и фолклор

Бојана Самарџиева, Ана Витанова-Рингачева ВЕРУВАЊАТА ВО БОЛЕСТИ И ОБРЕДНАТА ПРАКТИКА ЗА НИВНО ЛЕКУВАЊЕ ВО ТИКВЕШКИОТ РЕГИОН Bojana Samardzieva, Ana Vitanova-Ringacheva BELIEFS IN DISEASES AND RITUAL PRACTICE FOR THEIR TREATMENT IN THE TIKVESH REGION	143
--	-----

Ева Ѓорѓиевска, Јована Караниќиќ-Јосимовска ДАНТЕ ВО КОНТЕКСТ НА СВЕТСКАТА КЛАСИЧНА ЛИТЕРАТУРА Eva Gjorgjievska, Jovana Karanikikj-Josimovska DANTE IN CONTEXT OF WORLD CLASSIC(AL) LITERATURE.....	155
Marija Krsteva, Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva LITERATURE REVIEW ON LIFE-WRITING GENRE BLENDING	163
Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova, Marija Krsteva BLOOD AND SEXUALITY IN STOKER’S DRACULA.....	171
<i>Методика на наставата по странски јазик</i>	
Natka Jankova Alagjovska, Saska Jovanovska INTERCULTURAL COMMUNICATION COGNITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND BULGARIA.....	183
Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES TO LEARNERS OF ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN HIGHER EDUCATION.....	195
Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска СТРАТЕГИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕ НА ШПАНСКИ ЈАЗИК (J3) КАЈ СТУДЕНТИ СО АНГЛИСКИ ЈАЗИК (J2) Marija Todorova, Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES FOR ACQUISITION OF SPANISH AS L3 TO STUDENTS- LEARNERS OF ENGLISH AS L2.....	205

ГОВОРНИОТ ЧИН ОДБИВАЊЕ НА ПОКАНА КАЈ СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ

Марија Леонтиќ¹, Деспина Минова²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
marija.leontik@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
despina.minova@gmail.com

Апстракт: Истражувањето на говорниот чин одбивање што се презентира во овој труд се реализира на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Истражувањето вклучува одбивање покана. Сите учесници во истражувањето се студентите од Групата за турски јазик и книжевност. Некои од нив се Турци од Македонија, а другиот дел се Македонци Торбеши кои студираат турски јазик и книжевност во ист клас. Играњето по улоги се користи како метод кој обезбедува податоци за говорниот јазик преку неконтролирани и спонтани ситуации од испитаниците. Одбивањата на учесниците во дијалозите се кодирани според семантичките формули на: Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. Анализата на корпусот на одбивање на турски јазик покажа дека учесниците не користат само еден вид постапка. Тие користат низа стратегии за одбивање меѓу кои причина/објаснување на покана е најчеста стратегија.

Клучни зборови: меѓукултурна прагматика, говорни чинови, покана, стратегии за одбивање

THE SPEECH ACT REFUSING AN INVITATION OF STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

Marija Leontik¹, Despina Minova²

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
marija.leontik@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
despina.minova@gmail.com

Abstract: The research on the speech act of refusing presented in this paper was carried out at the Department of Turkish Language and Literature, Faculty of Philology, Goce Delcev University-Stip. The research includes refusing an invitation. All participants were

students at the Department of Turkish Language and Literature. Some of them were Turks from Macedonia, others were Macedonians and Torbesh who study Turkish language and literature together in the same class. Role play is used as a method that provides data on spoken language through uncontrolled and spontaneous speech situations by respondents. Refusals made by the participants were coded according to the semantic formulas adapted from Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. The analysis of refusal data in Turkish showed that the participants relied not only on one type of head act. They employed a range of refusal strategies among which reason/explanation of proposition is the most frequent strategy.

Keywords: *cross-cultural pragmatics, speech acts, invitation, refusal strategies.*

1. Вовед

Прагматичката компетенција претставува познавање и соодветна примена на јазичните средства со кои се реализираат говорните чинови во одредена културна средина. Говорните чинови со кои се реализира прашување, молење, заблагодарување, согласување, извинување, одбивање и слично се основни единици на јазичната комуникација. Предмет на истражување на овој труд е говорниот чин одбивање.

Одбивањето претставува неприфаќање на одредено барање/молба (анг. request; тур. rica), понуда (анг. offer; тур. teklif); покана (анг. invitation; тур. davet) или предлог (анг. proposal; тур. öneri). Одбивањето е многу важна комуникациска вештина во секојдневниот живот, а зависи од многу фактори како што се културните сфаќања и вредности на одредено општество, полот, возраста, социјалниот статус, економската моќ и слично. Сите овие фактори го усложнуваат реализирањето на соодветни стратегии за одбивање. Стратегијата (анг. strategy; тур. strateji) за одбивање во усната комуникација претставува исказ на извинување, на причина (образложение) или на алтернативен предлог како составен дел од целокупниот говорен чин на одбивање. Говорниот чин одбивање може да се реализира главно директно или индиректно. За примената на соодветни стратегии за одбивање потребно е да се имаат и прагматички познавања кои ќе помогнат пораката „не“ полесно да се испрати и прими од страна на соговорниците.

Во Македонија говорниот чин одбивање на турски јазик за прв пат стана предмет на истражување на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“. Во истражувањето се вклучени студенти од прв циклус на кои турскиот јазик им е мајчин јазик и студенти кои го владеат турскиот јазик најмалку на Б1 или Б2 ниво. Материјалот за анализа се собираше со снимање на игра по улоги (дијалози) на тема одбивање покана. Студентите реализираа игра по улоги на тема одбивање покана исто како во секојдневниот живот. Играта по улоги започнуваше со поздравување, покана, а потоа следеше одбивање и отпоздравување. Предмет на истражување на овој труд се дијалозите кои содржат одбивање покана.

2. Кодирање на говорниот чин одбивање на покана

Во ова истражување кодирањето на говорниот чин одбивање покана во турскиот јазик се реализира според класификацијата на Блум-Кулка (1989) која се содржи од *извинување, одбивање, образложение* и *алтернатива* кои меѓусебно се комбинираат на следниот начин:

- говорен чин кој не содржи одбивање (говорен чин на приговарање, на несогласување и сл.)
- невербално одбивање
- само извинување
- само одбивање
- само образложение
- алтернативен предлог
- извинување + одбивање
- извинување + образложение
- извинување + алтернатива
- одбивање + образложение
- одбивање + алтернатива
- извинување + одбивање + образложение
- извинување + образложение + алтернатива
- извинување + одбивање + алтернатива
- одбивање + образложение + алтернатива
- извинување + одбивање + образложение + алтернатива

Овие се јазичните комбинации на одбивање кои ги утврдиле Блум и Кулка (Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G., 1989) во своите истражувања, но реално е во нашето истражување покрај овие да се јават и други комбинации поради природата на турскиот јазик.

3. Говорен чин одбивање другар/ка при покана за пиење чај или кафе на турски јазик

Говорниот чин одбивање на покана студентите го реализираа во Групата за турски јазик и книжевност со игра по улоги на тема поканување другар/другарка на чај или кафе. Студентите креираа дијалози во кои применија одбивање во случај кога не сакаат или не можат со другарот/другарката што кани во тој момент да седнат некаде и да се напијат чај или кафе. Во 25-те игри по улоги студентите од Групата за турски јазик и книжевност ги употребија следните стратегии за одбивање:

- **само образложение**
  - Ben çay içmiyorum. Sadece su içiyorum. / Јас не пијам чај. Пијам само вода.
  - Çok isterdim ama eve gitmem lazım. Ders çalışmak zorundayım. / Многу би сакала, ама морам да одам дома. Морам да учам.

- Çok isterim sanım, ama işim var. / Многу би сакала душо, ама имам работа.
- Kanka, şu an çok meşgulüm, işe yetişmem lazım. / Брате, сега сум многу зафатен, морам да стигнам на работа.
- **извинување + образложение**
- Üzgünüm. Hiç vaktim yok eve gitmeliyim. / Жал ми е. Воопшто немам време, морам да одам дома.
- **одбивање + образложение**
- Hayır Alen. Okula gidiyorum, zamanım yok. / Не, Ален. Одам на училиште, немам време.
- Hayır Mihaela, kahveye gelmeyeceğim. Çünkü bu akşam benim doğum günüm. / Не Михаела, не можам да дојдам на кафе. Бидејќи вечерва ми е роденден.
- Hayır, Ali. Hayır Ali, çünkü ben kahve içmiyorum. / Не, Али. Не Али, затоа што јас не пијам кафе.
- Hayır, içmeyiz çünkü okula gitmem gerekiyor. / Не, не може да пиеме, бидејќи треба да одам на училиште.
- Hayır gelemem. Çünkü işim var biraz. / Не, не можам да дојдам. Бидејќи имам малку работа.
- Hayır, çünkü zamanım yok. / Не, бидејќи немам време.
- Hayır, çünkü sevgilim kızıyor, kızlarla kahve içmeme izin vermiyor. / Не, бидејќи девојка ми се лути, не ми дозволува да пијам кафе со девојки.
- **образложение + извинување**
- Enis, benim boş vaktim yok, çünkü bu hafta çok sınavım var. Ondan maalesef gelemem. / Енис, немам слободно време, бидејќи оваа седмица имам многу испити. Поради тоа, за жал, не можам да дојдам.
- **образложение + алтернатива**
- Teşekkür ederim, ama şu anda spora gidiyorum. Başka bir zamanda çay içsek olur mu? / Благодарам, ама сега одам да спортувам. Може ли да пиеме чај друг пат?
- Şu sıralar bayağı yoğunum. Spora gidiyorum, dinlenmeye ihtiyacım var. Biraz boş vaktim olduğunda ben sana haber veririm. / Овој период сум многу зафатен. Одам на спорт, имам потреба да одморам. Кога ќе имам малку слободно време ќе те известам.
- Evet, çok güzel olur, ama şimdi benim okula yetişmem lazım çünkü geç kalıyorum. Başka seferde. / Да, би било многу убаво, ама сега морам да стигнам на училиште затоа што доцнам. Друг пат.
- Çok istedim ama işlerim çok yoğun. Başka bir zaman olabilir mi? / Многу би сакал, ама имам многу работа. Може ли друг пат?
- Maça yetişmem lazım kanka. Maçtan sonra içeriz. / Морам да стигнам на натпреварот брате. Ќе пиеме по натпреварот.
- **извинување + одбивање + образложение**
- Üzgünüm, şimdi gelemeyeceğim, kız kardeşimi okula götürmem lazım. / Жал ми е, сега не можам да дојдам, треба да ја однесам сестра ми на училиште.

- Kusura bakma, gelemem. Evde eşim bekliyor. / Не ми замерувај, не можам да дојдам. Сопругата ме чека дома.
- **одбивање + образложение + алтернатива**
- Adnan şu an kahve içemeyiz çünkü derse yetişmemiz lazım. Daha sonra içeriz. / Аднан, во моментов не можеме да пиеме кафе бидејќи треба да одиме на предавање. Подоцна ќе пиеме.
- Nayır benim işim var. Bugün fitnese gidiyorum. Yarın içebiliriz. / Не, имам работа. Денес одам на фитнес. Утре може да пиеме.
- **образложение + извинување + алтернатива**
- Olur. Ama biraz benim de işim var, buradan başka bir toplantıya yetişeceğim. O yüzden kusura bakma, başka bir defa. / Може. Ама имам малку работа, одовде ќе одам на друг состанок. Затоа не ми замерувај, друг пат.
- **образложение + одбивање + образложение**
- Şu sıralar maddi olarak biraz sıkıntıdayım. O yüzden... / –Ben ısmarlarım ya.. / –İşim var, gelmiyorum. Gitmen lazım, görüşürüz. Çok acelem var. / Овој период економски сум малку во тесно. Затоа... / – Јас ќе честам... / – Имам работа, не доаѓам. Морам да одам, ќе се видиме. Се брзам.
- **алтернатива + образложение**
- Bir dahaki sefere. Şimdi müsait değilim, kuaföre gideceğim saçımı yaptırمام lazım. / Во следна прилика. Сега не сум слободна, ќе одам на фризер, треба да ја направам косата.
- Vallahi koçum, başka zaman artık, işim var. / Богами лаву, нека остане за друг пат, имам работа.

4. Дискусија

Студентите од Групата за турски јазик и книжевност беа мошне креативни во изведбите на игрите по улоги во кои се примени одбивање на покана.

Стратегиите за одбивање кои се утврдени во истражувањето на Блум-Кулка (*само извинување, само одбивање, само образложение, алтернативен предлог, извинување + одбивање, извинување + образложение, извинување + алтернатива, одбивање + образложение, одбивање + алтернатива, извинување + одбивање + образложение, извинување + образложение + алтернатива, извинување + одбивање + алтернатива, одбивање + образложение + алтернатива, извинување + одбивање + образложение + алтернатива*) во нашето истражување на турски јазик се јавија со одредени исти комбинации (*само образложение, извинување + образложение, одбивање + образложение, извинување + одбивање + образложение, одбивање + образложение + алтернатива*), но се јавија и нови комбинации на стратегии за одбивање како резултат на природата на турскиот јазик (*образложение + одбивање + образложение, образложение + извинување, образложение + извинување +*

алтернатива, образложение + алтернатива, алтернатива + образложение).

Табела 1 – Комбинации на стратегии на одбивање во истражувањата на Блум-Кулка и во нашето истражување за одбивање покана на турски јазик

Комбинации на стратегии за одбивање на Блум-Кулка	Комбинации на стратегии за одбивање на покана што се јавија во истражувањето на турски јазик
само извинување	–
само одбивање	–
само образложение	само образложение
алтернативен предлог	–
извинување + одбивање	–
извинување + образложение	извинување + образложение
извинување + алтернатива	–
одбивање + образложение	одбивање + образложение
одбивање + алтернатива	–
извинување + одбивање + образложение	извинување + одбивање + образложение
извинување + образложение + алтернатива	–
извинување + одбивање + алтернатива	–
одбивање + образложение + алтернатива	одбивање + образложение + алтернатива
извинување + одбивање + образложение + алтернатива	–
–	образложение + одбивање + образложение
–	образложение + извинување
–	образложение + извинување + алтернатива
–	образложение + алтернатива
–	алтернатива + образложение

Во одговорите кои содржеа одбивање, студентите кои се нативни и ненативни говорители на турскиот јазик, не употребија директно одбивање (само одбивање), а во најголем број игри по улога применија индиректно одбивање што содржеше образложение или алтернатива. Во игрите по улоги во кои имаше покана, студентите најмногу ја применија стратегијата за одбивање составена од одбивање + образложение (7 пати), образложение + алтернатива (5 пати) и само образложение (4 пати).

Табела 2 – Најчести стратегии за одбивање покана во турскиот јазик

Видови стратегии за одбивање покана во турскиот јазик	Број на дијалози за одбивање
одбивање + образложение	7
образложение + алтернатива	5
само образложение	4
одбивање + образложение + алтернатива	2
извинување + одбивање + образложение	2
образложение + одбивање + образложение	1
образложение + извинување	1
образложение + извинување + алтернатива	1
извинување + образложение	1
алтернатива + образложение	2
	Вкупно: 25 дијалози

Стратегијата индиректно одбивање со давање образложение или кажување на причината се најчести во секојдневниот живот и комуникација. Веројатно говорителот смета дека со кажување на причината соговорникот помалку ќе се навреди од одбивањето. Затоа ваквиот вид одбивање најчесто го употребија и нашите студенти во игрите по улоги.

5. Заклучок

Ова е прво истражување од областа на прагматиката што се реализира на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Веруваме дека во иднина ваквиот вид истражувања ќе се зголемат бидејќи современиот начин на живеење, работа и комуникација со луѓе од различни земји и култури ни наметнува стекнување на знаења за општествените и културните вредности во различните култури врз кои се базира јазикот како средство за комуникација.

Од дијалозите за одбивање на покана за чај/кафе и од табела број 2 може да се согледа дека студентите од Групата за турски јазик и книжевност во ситуациите на одбивање не сакаат да го навредат и повредат својот соговорник, а за тоа сметаат дека треба да се каже добра причина. Во табела број 2 може да се забележи дека во секоја стратегија за одбивање има образложение, а во една ситуација и пред и по одбивање се употребува образложение: образложение

+ одбивање + образложение. Одбивањето покана често е попратено со заблагодарување или со израз дека многу би сакале да ја прифатат поканата (*teşekkür ederim/благодарам; çok isterdim/многу би сакал/а*) и со изрази за извинување и на жалење (*kusura bakma/не ми замерувај; üzgünüm/жал ми е*). Од ова може да се заклучи дека студентите на Групата за турски јазик и книжевност се трудат во говорниот чин одбивање да бидат учтиви и внимаваат на јазикот и изразите што ги употребуваат при тоа.

Нашето истражување прикажано во овој труд покажува дека турските и македонските студенти на Групата за турски јазик и книжевност при Универзитет „Гоце Делчев“ при одбивање покана покажуваат слични системи на учтивост. Студентите применија само индиректна стратегија за одбивање покана со давање образложение или кажување на причината, а притоа употребуваат изрази за извинување и за жалење. Ваквата сличност во начинот на одбивање на покана меѓу турските и македонските говорители на турскиот јазик произлегува од сличните вредности коишто се негуваат во турската и во македонската култура во Македонија, вреднувањето на поканата на чај/кафе како чест во двете култури, но веројатно и како резултат на школувањето во мешани групи во средното и во високото образование.

Користена литература:

А. Литература на латиница

1. Asmalı, Mehmet. (2012). *The Apology and Refusal Strategies of Turkish, Polish and Latvian Prospective English Teachers*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
2. Beebe, L. M., Takahashi T., Uliss-Weltz R. (1990). *Pragmatic transfer in ESL refusals*. Scarcella Robin C., Elaine S.Andersen und Stephen D.Krashen (eds.). 55–73.
3. Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. (1989). *Cross-cultural pragmatics: request and apologies*. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
4. Boynueğri, Ebru. (2018). *The Effect of Cultural Environment on Refusal Strategies: A Cross-Cultural Study on Performance in British English and Turkish*. Ankara: Hacettepe University. (магистерска теза во периодика)
5. Çelikbaş, Mehmet. (2016). *Analysis of Turkish EFL University Students' Use of Refusal Strategies in Different Levels*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
6. Çimen Selen, Şeyda. (2009). *Cross-Linguistic and Cross-Subject Investigation of Speech Acts of Refusals*. Muğla: Muğla Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
7. Demirkol, Tuba. (2015). *Pragmatic Development of Turkish EFL Learners in Terms of Speech Acts: Refusals, Requests and Suggestions*. Adana: Çukurova Üniversitesi. (докторска дисертација во периодика)

8. Hergüner, Sinem. (2009). Determining The Level of Pragmatic Awareness of Turkish ELT Teacher Trainees: A Case Study on Refusals of Requests. Ankara: Gazi Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
9. Mansour, Ola. (2015). *Türk ve Mısırlı Üniversite Öğrencilerin Reddetme Stratejileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
10. Merdin, Emine. (2013). *Refusing Invitation Via Email: Strategy Use in Turkish and American English Refusals*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
11. Moody, Jerome Morgan. (2011). *A Study of Turkish and English Refusal Speech Acts with a Secondary Examination for Bi-Directional Language Transferrals*. Mankato: Minnesota State University. (магистерска теза во периодика)
12. Nelson, G.; Carson, J.; Al Batal, M.; El Bakary, W. (2002). Cross-Cultural Pragmatics: Strategy Use in Egyptian Arabic and American English Refusals. *Applied Linguistics*. 23/2, 163–189.
13. Önal, Canan. (2016). *Examining Refusal Strategies of Turkish EFL Students and Their Perceptions*. İstanbul: Bahçeşehir University. (магистерска теза во периодика)
14. Searle. (1975). A classification of illocutionary acts. *Language in Society* 5: 1–24.
15. Şahin, Sevgi. (2011). *American English, Turkish and Interlanguage Refusals: A Cross-Cultural Communication and Interlanguage Pragmatics Study*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
16. Tekyıldız, Özlem. (2006). *A Comparative Study on the Use of Refusals by Turkish Learners of English and Native Speakers of English in Urban and Rural Areas*. Bursa: Uludağ Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
17. Türkmen, Çiğdem. (2010). *The Perception of Native and Non-native Speakers of English on the Performance of Apologies and Refusals by Turkish, Korean and Thai Learners of English*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi. (магистерска теза во периодика)
18. Watts, Richard J. (2003). *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.

Б. Литература на кирилица

1. Ивановска, Билјана. (2019). Говорниот чин „одбивање“ и негова реализација кај македонските изучувачи на странски јазик. *ФИЛКО – Четврта меѓународна научна конференција – Штип*.
2. Ивановска, Билјана. Кусевска, Марија. (2020). Јазичните единици како модификатори на говорниот чин одбивање кај македонските изучувачи на германски како странски јазик. *Годишен зборник 2020 на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип*, 11 (15), 83–89.
3. Кусевска, Марија. (2012). *Меѓукултурна прагматика – несогласување во усната комуникација: англиски и македонски*. Скопје: Академски печат.

4. Леонтиќ, Марија. Минова, Деспина. (2019). Стратегии за одбивање на студентите од Групата за турски јазик и книжевност при Универзитетот „Гоце Делчев“. *Годишен зборник 2019 на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип*, 10 (13), 39–49.
5. Леонтиќ, Марија. Минова, Деспина. (2021). Говорниот чин одбивање барање кај студентите од Групата за турски јазик и книжевност. *Прагматички истражувања*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, 37–51.
6. Ушинова, Бисера. Ивановска, Билјана. (2020). Осврт кон студиите за говорниот чин одбивање. *Годишен зборник 2020 на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип*, 11 (15), 99–106.

